

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : RDG4840055
ชื่อโครงการ : “ตัวชี้วัดทางสังคม: การศึกษาสภาวะทางสังคมเศรษฐกิจเพื่อการบริหารจัดการลุ่มน้ำปากพนัง” กรณีศึกษา “พื้นที่นาข้าวบริเวณคลองชะอวด - แพรกเมืองและ พื้นที่ตำบลหัวไทร ตำบลแหลม ตำบลควนชะลิก ตำบลเขาพังไกร ตำบลรามแก้ว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช”
ชื่อนักวิจัย : ผศ.ดร.ภัทรวรรณ แทนทอง
 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
E-mail Address: tphatta@wu.ac.th
ระยะเวลาโครงการ : 1 กันยายน 2548 ถึง 28 กุมภาพันธ์ 2550

โครงการวิจัย “ตัวชี้วัดทางสังคม: การศึกษาสภาวะทางสังคมเศรษฐกิจเพื่อการบริหารจัดการลุ่มน้ำปากพนัง” มีพื้นที่ศึกษาครอบคลุมอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งได้แก่ บริเวณคลองชะอวด – แพรกเมือง พื้นที่ตำบลหัวไทร ตำบลแหลม ตำบลควนชะลิก ตำบลเขาพังไกร และตำบลรามแก้ว พื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งเพาะปลูกข้าวที่สำคัญของอำเภอหัวไทร และอำเภอหัวไทรเป็นแหล่งเพาะปลูกข้าวที่สำคัญอันดับต้น ๆ ของลุ่มน้ำปากพนังมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โครงการวิจัยนี้แบ่งการศึกษาเป็น 2 ช่วงคือ ช่วงแรกเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ในช่วง 100 ปี คือตั้งแต่ พ.ศ. 2450 – 2550 ช่วงที่สองเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ทำการศึกษา การศึกษาประวัติศาสตร์ในช่วง 100 ปี ได้แบ่งออกเป็น 3 ช่วงระยะเวลาคือ 1)ยุคเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม (ก่อน พ.ศ. 2500) 2) ยุคเกษตรกรรมแบบใช้เทคโนโลยี (พ.ศ. 2500 - 2530) และ 3) ยุคนาถุ้งและยุคเกษตรกรรมที่ใช้ น้ำจากโครงการพระราชดำริคลองชะอวด – แพรกเมือง (หลัง พ.ศ. 2530)

วัตถุประสงค์ของการศึกษาประวัติศาสตร์ในช่วง 100 ปีได้แก่ 1) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับประวัติของสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนชาวอำเภอหัวไทร 2) เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้ฐานทรัพยากรของชุมชนเปลี่ยนแปลง 3) เพื่อศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงของฐานทรัพยากรของชุมชนที่มีต่อวิถีชีวิตหรือความเป็นอยู่ของคนในสังคม ส่วนวัตถุประสงค์ของการศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ได้แก่ 1) เพื่อสร้างและพัฒนาตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ทำการศึกษา 2) เพื่อสร้างและพัฒนาตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับที่เป็นตัวบ่งชี้สถานภาพของการพัฒนาที่ได้ดำเนินการไปแล้ว 3) เพื่อสร้างและพัฒนาตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับที่เป็นเป้าหมายที่ต้องการไปให้ถึง

การศึกษาประวัติศาสตร์ในช่วง 100 ปีได้ใช้เทคนิควิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้แหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ สำหรับแหล่งข้อมูลปฐมภูมินั้นมีทั้งการสังเกต และการสัมภาษณ์ ซึ่งได้แก่การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) และการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (Focused Group Interview) การสัมภาษณ์ได้แบบใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้างและมีวัตถุประสงค์ที่เปิดเผย (Structure - Undisguised Questionnaire) ส่วนแหล่งข้อมูลทุติยภูมินั้นผู้วิจัยศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเอกสารต่างๆทั้งที่เป็นเอกสารของทางราชการและไม่ใช่อเอกสารของทางราชการ สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ทำการศึกษานั้น ได้ใช้เทคนิควิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้แหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ แหล่งข้อมูลปฐมภูมิได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) การสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (Focused Group) ตลอดจนการสังเกต (Observation) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิได้แก่ การศึกษาประวัติศาสตร์ในช่วง 100 ปี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาประวัติศาสตร์ของลุ่มน้ำปากพนังในช่วงประมาณ 100 ปีที่ผ่านมา พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การเปลี่ยนแปลงมีทั้งการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ การเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ เช่น มีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆมาใช้ในการทำการเกษตรมากขึ้น คนในสังคมได้รับการศึกษามากขึ้น การ

(ข)

เปลี่ยนแปลงที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การทำลายทรัพยากรทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยฝีมือมนุษย์ การทำลายทรัพยากรทางตรง เช่น การบุกรุกทำลายป่า การตัดต้นไม้ ผลที่ตามมาซึ่งถือเป็นการทำลายทรัพยากรทางอ้อมก็คือทำให้สัตว์ป่า นก สัตว์น้ำ สูญพันธุ์ การเปลี่ยนแปลงที่ไม่พึงประสงค์อย่างอื่น เช่น การแย่งทรัพยากร การขาดแคลนทรัพยากร รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย เกิดการเป็นหนี้สิน

ผลการศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่นั่น พบว่าตัวชี้วัดส่วนใหญ่เป็นประเภท Outcomes ซึ่งสามารถวัดได้ในเชิงปริมาณและสามารถจัดเก็บข้อมูลได้ และการพัฒนาตัวชี้วัดนั้นได้ยึดหลักคิดพื้นฐานที่สำคัญ 4 ประการ ซึ่งเรียกว่า "ROPE" ได้แก่ ความสามารถในการพึ่งตนเอง (Self - Reliance: R) การรวมตัวขององค์กรประชาชน (People's Organization: O) การมีส่วนร่วมของประชาชน (People's Participation: P) และ ความเป็นธรรมในสังคม (Equity: E)

Abstract

Project Code: RDG4840055

Project Title: The studies of Socio-Economy indicators for management of Pak Phanang basin. Case studies of areas around Cha-uat – Prakmuang canal and cover areas in Tambon Hua Sai, Tambon Lam, Tambon Kuan-cha-lig, Tambon Kao-pung-krai, and Tambon Ramkaew. Amphoe Hua Sai. Changwat Nakhon Si Thammarat province.

Investigators: Asst.Prof.Dr.Phattarawan Tantong
Walailak University

E-mail Address: tphatta@wu.ac.th

Project Period: 01 September 2005 to 28 February 2007

The research covers areas in Amphoe Hua Sai, Changwat Nakhon Si Thammarat including significant agricultural areas around Cha –uat – Prakmuang canal, Hua Sai district, Lam district, Kuan- cha- lig district, Kao – pung – krai district, and Ramkaew district. Amphoe Hua Sai has been the main source of rice supply in Pak Phanang basin. The research consists of 2 sections. The first section explores Amphoe Hua Sai's 100 - year history between 1907 - 2007 while the second section provides economic and social indicators of such the community. The historical study consists of three eras: 1) the agricultural era without technology (before 1907); 2) the agricultural era with technology (1907 – 1987); and 3) the era of shrimp farming and the agriculture with water supply from Cha-uat- Prakmuang canal (1987 – present).

The objectives of 100 – year historical study include: 1) to investigate Hua Sai community's social and economic history; 2) to explore antecedents to the community's resource changes; and 3) to study effects of resource changes on the community's lifestyle. Moreover, the objectives of the community's economic and social indicators study include: 1) to identify the community's economic and social indicators in general; 2) to identify the community's economic and social indicators at the level of development occurred; 3) to identify the community's economic and social indicators at the level of development planned.

Research methodology of both 100 – year historical study and the community's economic and social indicators study consists of qualitative research with primary and secondary data. Observation and interview are used to collect primary data. The interview includes in - depth interview and focused group interview with structure – undisguised questionnaire. Sources of secondary data include related research as well as governmental document and non - governmental document. Results of community's economic and social indicators study is significantly based on results of 100 – year historical study.

Results of 100 – year historical study reveal that economical and social changes in the community occurred positively and negatively. Examples of positive economical and social changes are adoption of new technology for the community's agriculture; the community's higher level of education. Examples of negative economical and social changes are decrease of natural resources such as wilds, birds, and trees due to human being's want; competition in occupying and using natural resources; and unbalance of income and expenditure resulting in increase of debt.

Results of the community's economic and social indicators study show that most of indicators are outcomes that are quantitative and collectable. The concepts called "ROPE" are used as the basis of identifying the community's economic and social indicators study. "ROPE" means Self – Reliance (R); People's Organization (O); People's Participation (P); and Equity (E) respectively.